

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

ПОВРЕМЕНИ СПИС ЗА СЛОВЕНСКУ ФИЛОЛОГИЈУ

Уређује
А. БЕЛИЋ

уз сарадњу

д-ра *Алексића Радомира* (Београд), д-ра *Вуковића Јована* (Сарајево), *Конеског Б.*
(Скопље), д-ра *Нахшигала Рајка* (Љубљана), д-ра *Скока Пејтра* (Загреб),
д-ра Рамоваша Франа, д-ра *Стевановића Михаила* (Београд),
д-ра *Томановића Васе* (Скопље), д-ра *Храсте Маша* (Загреб)

ХИХ КЊ. 1—4

БЕОГРАД
1951—1952

ЧЛАН ЧЕТРНАЕСТИ ДУШАНОВА ЗАКОНИКА

I

У своме преводу Законика ја сам разврстао све његове чланове по степену лакоће преводјења на неколико скупина. На челу оних које је веома тешко превести стоји члан четрнаести. У своме другоме издању Законика Стојан Новаковић је предложио овакво читање његова текста:

„Игоумни да се не постављаю безъ дела отъ цркъве; игоумни по манастирѣхъ да се ставѣ добріи чловѣци, кои те цркъве стожи [ти] домъ божи“.

Пошто је саопштио варијанте из неколиких рукописа уз овај текст Призренскога рукописа, Новаковић је на крају рекао ово: „У тексту самом има само да се допуни непотпуни инфинитив **стожити**. Реч **цркъве** могла би се као дупликат изоставити“ (*Новаковић С., Законик Стефана Душана цара српског 1349 и 1354, 1898, 19*). У овоме члану, међутим, Призренски рукопис не заслужује онолико поверење колико му је Новаковић указао. Његов текст је јамачно искварен, и Новаковић је могао то осетити без великих напора, али он је пошао за Призренским рукописом, иначе великог поверења достојним. То, наравно, не значи да је он за научну критику неприкосновен.

У најстаријем рукопису Душанова Законика, Струшком, сачуван је, нажалост, само први део овога члана и прва реч из другога дела:

„Игоумни да се не изъставляють безъ дѣла ѿ цркъве. Игоумни . . .“ (*Флоринскій Т., Памятники законодательной дѣятельности Душана Царя Сербовъ и Грековъ, 1888, Приложенія, 2*).

Такав, и сличан текст имају и остали преписи, чак не само старији већ и млађи. Ја ћу исписати још текст Студеничкога руко-

писа који сам имао прилике упоредити с фотографским снимком. Тамо он овако гласи:

„Игоумень да се не изсталиа без дѣла отъ цркве. Игоумены по монастырѣхъ да се ставе добри чловѣци конте стожити домъ вожи́н.“ (*Mošin V.*, Studenički rukopis. Поводом šestogodišnjice Dušanova zakonika, Poseban otisak iz 42. knjige Starina 1949, 87).

Преписивач Призренскога рукописа начинио је погрешку која није веома ретка — написао је у првом делу овога члана глагол са сасвим противним значењем од онога које је стојало у тексту. Зато је имао сасвим право Константин Јиречек када је предлагао да се не прихвати Призренски текст него онај који је сачуван у другим преписима, међу којима су и сасвим позни, Текелијин и Софијски, да се не истичу далеко старији и бољи — Струшки, Атонски, Студенички, Бистрички, Ходошки и Раковачки.¹⁾ Јиречек је закључио овако:

„Es handelte sich also nicht um Einsetzung, sondern im Gegentheil um Absetzung des Iguemen; so haben es auch die Bearbeiter des Textes in den späten Codices des Tekelija und von Sofia verstanden (да се не измѣтають).“ (*Jireček C.*, Das Gesetzbuch des serbischen Caren Stephan Dušan, Archiv für slav. Phil., XXII, 1900, 206).

С тим би први део четрнаестога члана био разјашњен и његов текст онако утврђен како захтева већина рукописа Душанова Законика. Њиме се забрањује смењивање, збацивање или уклањање игумана без сагласности цркве.

Ја пишем први део четрнаестога члана Законика, иако сам свестан да би се дала бранити мисао како је ово један цео, засебан члан од кога би се могао његов други део као нов члан оделити. Но о томе заиста не треба водити препирку када је врло добро познат начин састављања закона у Средњем веку и невештина, која се у томе послу веома често јавља. Иначе је извор идеје која је овде уобличена познат и јасан: законодавац је хтео да заштити игумане у њиховом двоструком својству — као људе и као црквене служитеље. Намера одлично позната из римскога и из византинскога права. Појединац не сме постати

¹⁾ Новоковић, зачудо, тврди да је први део четрнаестога члана у Струшком рукопису једнак ономе у Призренском. То је нетачно. У Струшком стоји „изстакають.“

жртва ни самовољности, ни ненадлежности. Зато се у четрнаестом члану Законика кратко и разговетно заповеда да се игуман не сме уклањати са свога положаја без садејства цркве. Тим се хтело истаћи да га не може уклонити с места на коме се налази ни државна световна власт, ни властелин на чијем се поседу црква налазила.

Мени није пошло за руком да нађем сасвим истоветним речима написано византинско законско одређење као ово српско у почетку четрнаестог члана Законика. Али то у овом случају заиста није ни нужно, будући да је овде истакнути принцип несумњиво прегледан из римскога и из канонскога права. Можда смем упозорити на још суптилније наређење у Василикама, преузето из десете главе стодвадесетитреће новеле цара Јустинијана, којим се забрањује вршити притисак на епископа да без своје воље отпусти икојега члана свога клира:

„μηδένα δὲ ἐπίσκοπον ἄροντα καταγκάζεσθαι, οἷονδήποτε κληρικὸν ὑπ' αὐτὸν ὄντα τοῦ ἰδίου κλήρου ἀπολύειν“.

„Nullus vero Episcopus invitus cogatur, quemcunque Clericum sub se constitutum a Clero suo dimittere“.

Basilicorum libri LX, ed. C. G. E. Heimbach, I, 1833, Lib. III, Tit. I, Cap. XX, 99.

Забрањује се, дакле, и вршење притиска на епископа да би против своје воље отпустио свога клирика, а још више, наравно, самовољно уклањање без икаквога садејства епископа. То ће рећи цркве.

Други део четрнаестог члана Законика задаје још више главобоље неголи први. Ако обадва дела треба схватити као нераздвојну целину, онда би се смела претпоставити ова намера законодавчева: он је прво забранио отстрањење игумана без садејства цркве, а затим је, у другом наређењу, истакао какви морају бити игумани по манастирима. Није далека мисао да је на тај начин хтео избећи пребацавање како ставља под законску заштиту недостојне. Све је то веома мудро и далековидо учињено.

За други део четрнаестог члана Законика утврдио је Т. Зигел у својој оцени на споменуто дело Т. Флоринскога да је преузет из Василика; он се задовољио само упутом на место одакле је прегледан, а саме речи грчкога текста није наводио (О сочинени: Памятники законодательной дѣятельности Душана, Царя Сербовъ и Грековъ. Хрисовулы. Сербскій Законникъ. Сборники византійскихъ законовъ. Изслѣдованіе *Тимовея Флоринскаго*. Кіевъ. 1888. Рецензія професора Варшавскаго университета *Ө. Ө. Зигеля*; Записки Имп.

акад. наукъ, LXIII, 1890, № 3, 79). Код њега стоји само толико да чланови Душанова законика четрнаести до деветнаестог имају као свој извор Василике, књигу четврту, одељак први чији је натпис он једино латински исписао „De monasteriis et Monachis et Ascetis et conversatione eorum“. Моја је дужност даље поћи и саопштити она законска наређења која су основа другог дела четрнаестог члана Законика. Она су изређана у другом отсеку споменутога првога одељка четврте књиге Василика који је презет из тридесетичетврте главе стодвадесетитреће новеле цара Јустинијана.

Грчки законодавац је много опширнији и у изразима одређенији неголи српски. Он је заповедао да се игуман или архимандрит не смеју бирати према њиховом монашком степену (βαθμός), него према угледу, гласу који уживају (ὑπόληψις). Изабрани треба да буде праве вере, мудра живота, достојан управљања, подобан да монахе поучава и да цело стање манастира умешно чува. Даља садржина нас се овде не тиче. Грчки законодавац нанизао је, како се види, читав низ врлина које треба да красе будућег игумана. У српском закону изостављене су све осим последње, пошто је, држим, наш законодавац претпостављао да је њима место у манастирском типичу, а не у државном закону. Тако и јесте.

Пошто је српски текст неједнако и мутно дошао до нас и пошто се у њему налази један данас неразумљив глагол, то ћу ја исписати грчки део текста који је прегледан у српском закону. Тамо стоји за будућег игумана да мора бити способан и:

„...πᾶσαν τὴν τοῦ μοναστηρίου κα- „...totum monasterii statum
τάστασιν χρησίμως φυλάξαι...“ utiliter custodire...“ (Василике,
е. с., I Lib. IV, Tit. I, Cap. II, 113).

Када сам у предговору свога превода Душанова законика расправљао о олакшицама за његово превођење, ја сам као једну од њих истакао и могућност да се пронађе оригинал онога српскога закона који нам прави велике тешкоће у разумевању. (Радојчић Н., Душанов законик. Научна издања Матице српске, III, 1950, 32). Други део четрнаестог члана Законика гласио је ван сваке сумње најближе тексту Студеничкога рукописа:

„Игоумѣны по манастирѣхъ да се ставѣ добри чловѣци
кои те стожити домъ божи.“

Глаголу „стожити“ одговара у грчком тексту израз „χρησίμως φυλάξαι.“ Поставља се питање — да ли је српски законодавац

желео буквално преводити, или је имао намеру само главни смисао погодити или је свесно тежио за тим да грчки израз појача или ослаби? Веран превод с грчкога био би — умешно чувати, у добром стању одржавати манастир. Српски законодавац одабрао је за овај појам глагол „стожити.“ У данашњем српском говору те речи нема, и чини се да је већ подавно избичајена, јер се од Ходошког рукописа не сретамо с њом у овоме члану Законика; у Раковачкоме рукопису стоји место „стожити“ „стежати“, док Раванички, Текелијин и Софијски имају „строити“; свима овима преписивачима била је реч „стожити“ неразумљива, те су је замењивали другом, „стежати“ или „строити“.

Мени није ни најмање зазорно признати да ми је тачно значење глагола „стожити“ непознато, јер њега не разуме ни један од данашњих најбољих познавалаца старог црквенословенскога језика, А. Вајан (Vaillant). У кратком, наиме, приказу Мошинова издања Студеничкога рукописа он жали што издавач није обратио исто толику пажњу на разјашњење текста колико на његову палеографску страну:

„... il néglige complètement l'interprétation des textes, et par exemple il laisse sans explication, après Novaković, le curieux verbe stožiti „gérer“ (?) du Code de Dušan, art. 14“. *Revue des Études slaves*, XXVI, 1950, 275.

Какво се значење глагола „стожити“ овде предлаже? У највећем француском речнику, што га ја имам, Хацфелд-Дармстетер-Тома, стоји за наговештено тумачење ово:

„gérer... Emprunté du lat. gerere, porter, administrer...“.

Према овоме, Вајан предлаже за тумачење глагола „стожити“ исти онај пут којим су пошли преписивачи Душанова Законика већ од Раваничкога рукописа, будући да „строити“ значи исто што и „gérer“, διοικεῖν, administrare.

Глагол „стожити“ нису унели у своје речнике ни Ф. Миклошич, ни Ђ. Даничић, али можда код Миклошича ипак има путоказ којим се може dospети до значења ове данас нам загонетне речи. Тумачећи познату реч *стог*, он наводи и словеначки глагол „stožiti sich bäumen: konj se stoži“. Одавде се види да глагол „стожити“ постоји и данас у словеначком и може се тачно разабрати шта значи; у словеначком речнику М. Плетершника нема ништа више него код Миклошича. За коња се вели код Словенаца да се стожи, када се осови на стражње ноге и пропиње. Да ли смем казати — када изгледа као стог?

Ја мислим да сам, као историчар, своју главну дужност према лингвистама испунио када сам их упознао с оним грчким изразом који стоји у византинском закону, с кога је наш прегледан, на истом месту где и наш глагол „стожити“. Сада је на њима да утврде порекло ове речи и њено тачно значење. А ово што ја додајем треба схватити само као привремено решење и као покушај испомагања који, разуме се, може бити глатко одбијен.

Већ је Миклошич код глагола стожити, наравно, помислио на стог, али он је, држим, више имао на уму облик стога, његову висину и виткост, а не његово настајање. Код нашега глагола „стожити“ ја мислим, пре свега, на начин како се стог дене — скупљањем снопова и слагањем у вис; ја сам слушао, у Срему, да се само жито дене у стогове, док се сено дене у пластове. Од именице пласт има глагол пластити који је код Вука преведен — *das Neu aufschobern, metam foeni construo*. Ја слутим да је код нас постојао и од именице стог изведен глагол који је гласио „ст^гжити“. У њему би били сједињени појмови скупљања и дизања у вис, значи особине које четрнаести члан Душанова Законика захтева од доброга игумана. Док се грчки законодавац задовољавао тиме да од игумана тражи брижљиво чување манастирскога имања, дотле је српски законодавац наређивао да се игуман мора старати да манастир унапреди, да га у вис подигне, да стиче. Ето то значење ја видим у глаголу „стожити“ и држим да тако треба разумети други део четрнаестог члана Душанова Законика.

Мени није тешко замислити и једно друго схватање: могло би се догодити да лингвисте уопште одбију решење с глаголом „стожити“ и да предложе да се на то место стави други глагол „сѣтѣжати“, κτᾶσθαι, acquirere. Овакво решење имало би два ослонца: први је, да овај глагол одговара довољно тачно грчком изразу »χρησίμως φυλάξει«, а други је да се он налази у Раковачком рукопису чију важност ја неуморно истичем, и поред његових слабих страна.

Нећу да се упуштам у прорицања, који ће глагол испасти као победник на лингвистичком решету „стожити“ или „сѣтѣжати“. Ако би се прихватио мој предлог за тумачење глагола „стожити“, онда се смисао четрнаестог члана Душанова Законика не би много мењао, стајало у његовом другом делу „стожити“ или „сѣтѣжати“.

У своме преводу Душанова законика, о коме је на почетку овога чланка била реч, ја сам четрнаести члан овако пренео на данашњи наш језик:

„Игумани да се не збацују без сарадње цркве; као игумани по манастирима нека се постављају добри људи који ће цркви, дому божијем, стицати“.

Већ тиме што сам овај члан ставио на чело оних које је веома тешко превести истакао сам, надам се, довољно јасно да свој пренос не сматрам савршеним. Због свога става према преношењу старих српских текстова на наш модерни књижевни језик мени је било много стало до тога да у своме преводу Душанова законика задржим што је могуће више речи из старог текста — значи, ишао сам до крајњих граница да се не огрешим ни о оригинални текст, ни о разумљивост свога превода. Па ипак у првоме делу четрнаестог члана нисам се усудио оставити глагол „истављати“, како стоји у оригиналу. Ја знам да се врата истављају и да се јело с ватре иставља, али да се личност може истављати, то нисам ни чуо, ни читао, те нисам смео тако ни написати; ни новији преписивачи Душанова законика, како се види и из варијаната саопштених од Новаковића, нису већ хтели примењивати овај глагол на лица; Раванички препис има место „**изставляю**“ „**исповѣдають**“, а Текелијин и Софијски „**измѣтають**“. Ја сам се тешко одлучио за израз „збацују“ јер ми се чини прејак према оригиналу, али нисам смео написати „смењују“ јер ми се чини да би се у томе случају могло мислити и само на премештање, што не би одговарало намери законодавца. У другоме делу четрнаестог члана Душанова Законика, око кога се овде највише трудим, ја нисам хтео изоставити реч „**црковъ**“, коју је могућност Новаковић помињао, јер је она овде, можда, апозиција за „**домъ божинъ**“, а може, наравно, бити и обратно. Највећу главобољу имао сам с глаголом „**стожити**“, због кога сам највише и ставио овај члан Душанова законика међу оне које је веома тешко превести. Ја сам га у свој превод пренео с глаголом стицати, и то због несумњиво истог значења, али и због краткоће. Сваки други исто тако кратак синоним чинио ми се неподеснији, а описивања и развлачења клонио сам се што сам више могао. Мој превод је несумњиво тачан, али сада, надам се, постоји после овога чланка већа могућност да се доспе до још тачнијег, оригиналу још ближег и српски још бољег и лепшег превода.

II

Када је овај чланак био већ предат Јужнословенском филологу, донео је „Historijski zbornik“ критику Вл. Мошина на мој превод Душанова Законика (III, 1950, 349—64). У њој су, поред осталог, нанизане замерке, предлози за измену појединих речи и захтеви да је требало још понешто у примедбама казати. Мишљење критичара о начину превођења историјских извора и о њиховој намени не слаже се с мојим. Он је, рекао бих, мишљења да у превод треба уносити бар елементе коментара, што ја не могу прихватити, јер и у томе гледам извртање извора. Исто тако не могу примити веровање Вл. Мошина да тумачења и примедба уз поједине чланове Душанова Законика има заиста „velik broj, ali je sve to prije 1933. dovedeno u sistem u djelu Taranovskoga, uz koje se nalazi izcrtan indeks, a najnovija literatura za stručnjaka, koji se prihvata prevođenja Dušanova zakonika, ne bi smjela da čini problem“. (351) То је све сасвим нетачно и више је од симплификације једнога јако сложенога питања. За читаоце су овакве тврдње веома заводљиве. Што се пак овога тона тиче, мени је веома мило истаћи да је он у српској историографији давно изобичајен. Мишљење Вл. Мошина о превођењу Душанова Законика и о степену на коме се налази решавање проблема у вези с њиме сасвим је, дакле, различито од мојих схватања. Решење о тачности једнога или другог донеће даља истраживања. Све остало, што би се имало рећи у вези с овом критиком, није прилика овде ређати, будући да је овде реч само о четрнаестоме члану Душанова Законика.¹⁾ Шта се о њему вели у овој критици? Ево њених речи:

»Čl. 14. Mjesto „O postavljanju igumana“ i „igumani da se ne postavljaju bez dela od crkve“, kako N. štampa po Prizrenskom i Struškom rukopisu, R. uzima varijantu Atonskog, Studeničkog i Bistričkog rukopisa, koji izraz „postavljaju“ zamjenjuju riječju *izstavljaju*, te prevodi: „O zbacivanju igumana“ „igumani da se ne zbacuju bez saradnje crkve“. Nama se ova

¹⁾ В. Мошин је предложио око деведесет измена превода. Од њих су оправдане ове: У чл. 27 заиста стоји плурални облик „цркве царске“, али тога члана, нажалост, нема у Струшкоме рукопису; зашто сам за изабрао сингуларни облик то је довољно јасно; домишљања Мошина (355) остају само то. У чл. 113 заменио сам реч „сужањ“ с „роб“. При крају чл. 115 испало је збиља „му“. У чл. 122 погрешно је штампано „сто“ место „тристо“. У чл. 159 може бити да је боље „све“ него „цело“. У чл. 184 није, приликом понављања, штампано „царство ми“. Све остало отпада.

promjena čini potpuno neopravdana, jer se tom izmjenom smisla naslov ne bi mogao da primjenjuje na drugi dio istog člana, koji govori baš o tom, kakvi se kandidati moraju uzimati za igumane. Nema sumnje da je ovaj član imao u vidu carske i vlasteoske manastire, gdje je za igumana mogao doći samo čovjek pogodan ktitoru, a crkva je tu sebi osigurala pravo da se izbor takva igumana ne može vršiti bez njezina učešća. Ali, u svakom slučaju, ako je prevodilac stajao na drugom gledištu, morao je to bar ukratko u primjedbi konstatovati. Treba primijetiti da prema Novakoviću izraz „*istavljaju*“ može da bude sinonim za „*postavljaju*“ u smislu „*izabiraju*“.

Rečenica „*koji će crkov stožiti dom Božji*“ prevedena je „*koji će crkvi, domu božjem, sticati*“; mislim da je kod N. bolje: *koji će crkvu, dom Božji, kućiti*,¹⁾ ja bih rekao *koji će o crkvi skrbiti*.” (354).

Нетачности почињу већ с првом реченицом. Вл. Мошин вели: „R. uzima varijantu Atonskoga, Studeničkog i Bistričkog rukopisa, koji izraz „*postavljaju*“ zamjenjuju riječju „*izstavljaju*“... Није тако. Ја сам се при превођењу ослонио, наравно, на најстарији познати препис Душанова Законика, Струшки. Тамо стоји:

„**Игоумни да се не изъставляють безъ дѣла ѿ цркве**“
(Флоринскій Т., Памятники, 1888, Приложенія, 2).

Читаоцима овога чланка познато је да се за овакво читање, сасвим оправдано, одлучио још пре педесет година К. Јиречек. Они су имали прилике да се упознају и с мојим покушајем изна-лажења ослонца у византинском законодавству за овакву законску одлуку. К. Јиречек се задовољио само филолошком критиком — високе вредности — а ја сам се осмелио да трагам и за изво-ром или бар за идејом водилом српскога законодавца за први део четрнаестога члана Душанова Законика. Вл. Мошин је изабрао други пут — рационалистичког доказивања. Ја се тога много клоним.

Критичар ми још замера што нисам у примедби рекао, зашто сам се одлучио за „*изъставляють*“. Ја сам мишљења да то није нужно, када се ради о Струшком рукопису, и када је К. Јиречек то питање довољно на чисто извео.

¹⁾ Сш. *Новаковић* је и овде био под јаким утицајем *Шафарикова* немачкога превода где стоји „...welche das Haus Gottes bauen werden“; први део члана је тамо преведен: „*Igumene sollen ohne Ursache von der Kirche nicht abgesetzt werden*“; сасвим лоше.

Вл. Мошин писао је, ваљда, своју критику пре објаве Вајанове белешке о његову издању једнога дела Студеничког рукописа, те се није упустио у тумачење значења глагола „стожити“, што му се тамо замера. Ту сам ја покушао задовољити живу радозналост ученога францускога слависте. С колико успеха, то ће рећи лингвисте, којима сам ја био у овоме случају само путеводња када сам их довео до грчкога текста који је био прегледалица српскоме законодавцу. Вл. Мошин може сада видети да сам ја био већ пре њега не сасвим задовољан са својим преводом глагола „стожити“; може ишчитати из првога дела овога прилога да то важи и за остале чланове Душанова Законика које сам ја сврстао међу оне што их је веома тешко превести. Моје је мишљење да се тако мора поступати ако се жели постићи здраве научне резултате. Вл. Мошин мени препоручује да глагол „стожити“ преведем са „koji će o crkvi skrbiti“. Такав превод јамачно није тачнији него мој, а њиме би језик којим ја пишем био сасвим унакарађен. Критичар често предлаже сличне измене не узимајући на ум да за препоручивање подеснијих синонима треба веома пространо знање једнога језика и дубок смисао за његов дух.

Покушај Вл. Мошина да исправи мој превод четрнаестог члана Душанова Законика не значи корак ближе онаквом решењу какво сам ја пожелео пре неки месец на крају првога дела овога чланка. То не треба да буде никакав разлог за обесхрабрење, а камо ли за очајање. У тражењу научне истине лутања се не могу избећи. Користи од овога његова покушаја ипак може бити ако се упише у срце одлука — да се при решавању научних питања ове врсте треба држати што је могуће више чињеница и што мање маштања.

Никола Радојчић

Résumé

N. Radojčić

L'article 14 du Code de „Dušan“

Dans sa traduction du Code de „Dušan“ (Editions scientifiques de la „Matica Srpska“, III, 1950, 70), N. Radojčić a classé l'article 14 parmi ceux qui sont très difficiles à traduire. Et cela surtout cause de l'acceptation incertaine du verbe „стѣжати“ que nous trouvons et dont le sens exact est également inconnu à M. A. Vaillant (*Revue des Etudes slaves*, XXVI, 1950, 275). L'auteur de l'ouvrage

souligne la ressemblance de cet article 14, dans sa première partie, avec le *Basilicorum libri LX*, *Lib. III, Tit. I, Cap. XX*, ainsi que sa dépendance du même recueil dans sa deuxième partie: *Lib. IV, Tit. I, Cap. II*. L'auteur en déduit la signification du verbe „СТОЖИТИ“ qu'il fait dériver de „СТОТЬ“. Il croit que le sens d'assemblément et celui d'élévation s'y trouvent réunis. Néanmoins, il y a encore, d'après lui, possibilité de remplacer le verbe „СТОЖИТИ“ par „СЪТЪЖАТИ“.

Dans la seconde partie de l'ouvrage l'auteur rejette la tentative de M. V. Mošin de lire et d'interpréter d'une autre manière l'article 14 du Code de „Dušan“.